

Téma:

**Szakpolitikai tanulmány -
Foglalkoztatáspolitikai monitor**

Időszak:

2013. július

Dátum:

2013. augusztus 15.

SZÁZADVÉG
a l a p í t v á n y

SZÁZADVÉG
g a z d a s á g k u t a t ó z r t.

STRATEGOPOLIS
K O M M U N I K Á C I Ó S T A N Á C S A D Ó É S S T R A T E G I A I E L E M Z Ő K E T.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

I.	Vezetői összefoglaló	1
II.	Monitoring	3
1.	<i>Nemzetközi munkaerőpiac</i>	3
2.	<i>Magyar munkaerő-piaci folyamatok</i>	5
3.	<i>Nemzeti Foglalkoztatási Alap</i>	8
III.	Elemzések	11
1.	<i>Közüvéleménykutatás a külföldi munkavállalásról</i>	11
2.	<i>Aktív programok Magyarországon</i>	13
2.1.	Munkaerő-piaci képzés	13
2.2.	Vállalkozóvá válási támogatás.....	14
2.3.	Bérjellegű támogatás.....	16
2.4.	Munkahely-megőrző támogatások	17
2.5.	Munkahely-teremtő beruházás.....	18
2.6.	Közfoglalkoztatás.....	18

I. Vezetői összefoglaló

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra is kedvezőtlenek voltak az év közepén és érdemi fordulatra az év további részében sem számítunk. Eközben az Egyesült Államokban csak lassan javul a munkaerőpiac állapota. A munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet tovább emelkedett. Az euróövezet munkaerőpiacán nem látszódnak a javulás jelei. A munkanélküliségi ráta 2013 júniusában átlagosan 12,1 százalékon állt a valutaövezetben, így továbbra is a valaha mért legmagasabb a mutató az övezetben. Az egy évvel korábbi időszakhoz képest 0,7 százalékpontos a növekmény. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodott a ráta: májusban 11,0 százalékot regisztráltak, ez éves alapon 0,6 százalékpontos növekedést jelent.

Hazánkban a gazdasági aktivitás tovább nőtt 2013 júniusában a KSH adatai alapján, így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta már 57,4 százalékos volt, amely változatlan az előző hónaphoz képest, így maradt a historikus csúcson a mutató az év felénél. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása). Az aktivitás inkább a 40-44 éves korosztályon belül nőtt meg, valamint a férfiak munkaerő-piaci részvétele erősödött jobban júniusban. A foglalkoztatottak száma 2013 júniusában közel 2 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány tovább nőtt, elérve az 51,5 százalékos arányt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A versenyszféra munkakereslete erősödött, amely egyes szolgáltató ágazatok foglalkoztatottságában mutatkozott meg. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott júniusban.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,4 százalékra csökkent 2013 júniusában, vagyis az állástalanok aránya több mint 3 év után újra 10,5 százalék alá süllyedt. A munkaerőpiac továbbra is laza, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma nem változott érdemben, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3 százalékkal nőttek 2013 májusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a versenyszférában 3,8 százalékos emelkedést regisztráltak. A bérdinamika alacsonyabb volt a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel összhangban a cégek visszafogottan béreztek. A költségvetési intézmények béreire továbbra is a közfoglalkoztatás súlya hat, amely miatt átlagosan 1,6 százalékkal nőttek a szféra bruttó bérei. A támogatottak nélkül 3,7 százalékos volt a keresetek emelkedése.

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 50,5 százaléka teljesült 2013 júniusáig, az év hatodik hónapjáig 166 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az aktív támogatások előirányzatának csak 22,6 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év első felében kisebb volt a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések. A tervezett kiadások 39,7 százalékát, azaz 140,9 milliárd forintot kifizettek az év első hat hónapjában. Az egyenleg így 24,8 milliárd forintos volt.

A mostani közvélemény-kutatásunk a külföldi munkavállalás témakörét járta körbe. A válaszadók igen nagy aránya, 71,9 százalék mondta, hogy még nem vállalt külföldön munkát, 24,9 százalék válaszolta, hogy egy közeli hozzátartozója, és 3 százalék mondta, hogy ő maga dolgozott nem rezidensként. Az esetleges munkavállalás kérdésre majdnem kétszer annyi férfi mint nő mondta, hogy vállalna, három hónapnál hosszabb időre külföldön munkát, ez 57,9 százalék, míg a nőknek csupán a 29,8 százaléka. A külföldi munkavállalással kapcsolatban a leginkább befolyásoló tényező a többletkereset. A kormány gazdaságpolitikáját illetően viszont megoszlának a válaszok. A megkérdezettek 26,2 százaléka gondolja úgy, hogy egyáltalán nem befolyásolja külföldi munkavállalás esetén, 23,5 százalék mondta, hogy inkább nem, 17,9 százalék, hogy teljes mértékben 17,2 százalék, hogy inkább igen.

A hazai aktív programokat 2007–2011 között tekintjük át a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat éves jelentési alapján. A munkaerő-piaci képzésekben a résztvevők száma a vizsgált időszakban volatilis volt. Ez leginkább a „Lépj előre egyet” programnak tulajdonítható, amely nélkül kevésbé változott az évek során a támogatottak száma. Általánosságban elmondható, hogy az elmaradottabb térségekben vettek részt többen a képzési programokban. 2008–2011 között lényegében nem változott jelentősen a vállalkozóvá válási támogatásban résztvevők száma, 7 ezer fő körül mozgott. A legtöbb vállalkozást Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították. A támogatások legnagyobb hányada legfeljebb hat hónapos, minimálbérrel megegyező összegű volt. A bérjellegű programokban résztvevők száma változatos volt az évek során. A támogatásokban résztvevők volumene folyamatosan növekedett a start plusz és start extra programoknak köszönhetően. A klasszikus bértámogatásban részesülők száma 2008-ban volt a maximumon, amely 2011-re 28 ezer főre csökkent. A munkahely-megőrző támogatásokban résztvevők lényegében folyamatosan nőtt az évek során, amely egyértelműen a válság negatív hatásainak a következménye. A vállalatoknak egyre nagyobb szüksége volt pénzügyi segítségre annak érdekében, hogy megmentsék munkavállalóik állásait.

II. Monitoring

1. Nemzetközi munkaerőpiac

Az eurózónában a munkaerő-piaci folyamatok továbbra is kedvezőtlenek voltak az év közepén és érdemi fordulatra az év további részében sem számíthatunk. Eközben az Egyesült Államokban csak lassan javul a munkaerőpiac állapota.

Az Egyesült Államokban lassuló a munkaerő-piaci konszolidáció. A munkaerő iránt megnyilvánuló kereslet tovább emelkedett: a szezonálisan kiigazított adatok alapján a foglalkoztatottság 2013 májusa és júliusa között 0,3 százalékkal emelkedett, míg az előző év azonos időszakához képest 1,4 százalékos a bővülés.¹ A kereslet dinamikáját újra a versenyszféra hajtotta, hiszen 2012 és 2013 júliusa között közel 1,7 százalékkal nőtt a foglalkoztatottak száma, miközben az állami szférában folytatódott a leépítés (éves bázison – 0,3 százalék). A privátszférában elsősorban a szolgáltató szektornak köszönhető a bővülés. A munkanélküliségi ráta az idei év júliusában, májushoz képest 0,2 százalékponttal, míg egy év alatt 0,8 százalékponttal csökkent.

Az euróövezet munkaerőpiacán nem látszódnak a javulás jelei. A munkanélküliségi ráta 2013 júniusában átlagosan 12,1 százalékon állt a valutaövezetben, így továbbra is a valaha mért legmagasabb a mutató az övezetben.² Az egy évvel korábbi időszakhoz képest 0,7 százalékpontos a növekmény. Az EU egészében is historikusan magas szinten tartózkodott a ráta: májusban 11,0 százalékot regisztráltak, ez éves alapon 0,6 százalékpontos növekedést jelent. A helyzet súlyosságát jelzi, hogy a munkanélküliek 47 százaléka már több mint egy éve állást keres, és a tartós munkanélküliek aránya folyamatosan emelkedik.

Tagországok szintjén továbbra is rendkívül eltérő a helyzet, és a magas aggregát mutató elsősorban néhány perifériális euróövezeti ország munkaerőpiacához köthető. A legfrissebb, júniusra vonatkozó statisztikák szerint éves bázison 16 tagállamban emelkedett a munkanélküliségi ráta. Az egyes országok közötti szórást jól jelzi, hogy míg Ausztriában 4,6 százalékon áll az index, addig Görögország és Spanyolország esetében már 27 százalékos értéket regisztráltak.

Az Európai Központi Bank legutóbbi prognózisa szerint a közeljövőben nem várható a munkaerő-piac javulása.³ A gazdaság folyamatos gyengélkedése csökkenti a munkaerő iránti keresletet, és a vállalatok mozgástere a munkaórák csökkentésére beszűkül, így várhatóan tovább nő a munkanélküliségi ráta. Az Európai Bizottság legfrissebb előrejelzése szerint 2013 egészében az EU-ban 0,4, míg az euróövezetben 0,7 százalékkal zsugorodik a

¹<http://bls.gov/news.release/empsit.t01.htm> Letöltve: 2013.08.12.

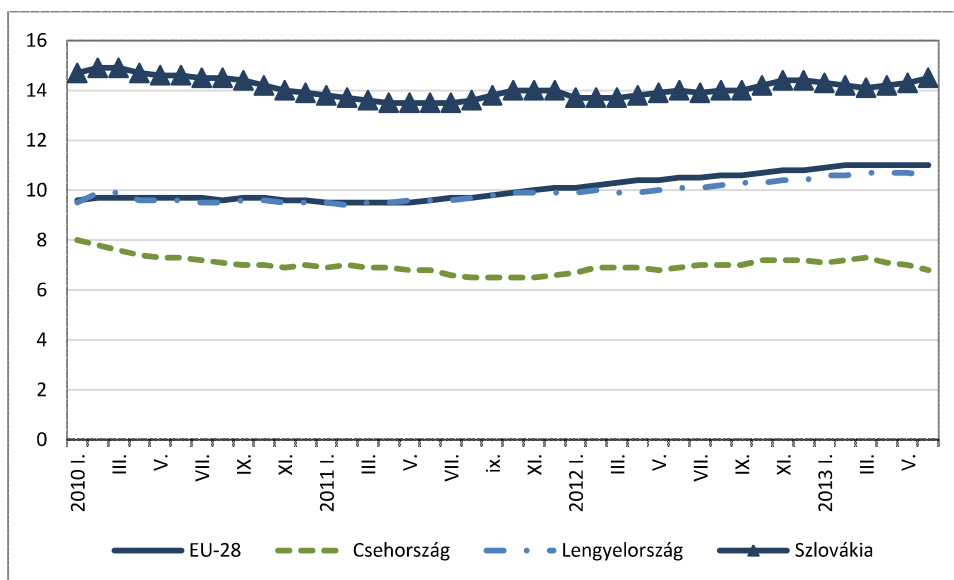
²http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_m&lang=en Letöltve: 2013.08.12.

³<http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/mobu/mb201308en.pdf> Letöltve: 2013.09.12.

foglalkoztatottság az előrejelzés szerint. Emellett az aktívák számának visszafogott emelkedése is hozzájárul ahhoz, hogy a munkanélküliségi ráta 2013-ban átlagosan 11,1 illetve 12,2 százalékon tetőzzön a két régióban.

Jövőre a gazdasági növekedés lassú helyreállása már segíthet stabilizálni a munkaerőpiacokat. Ugyanakkor a tartós munkanélküliek arányának emelkedése, valamint a munkaerőpiac növekvő strukturális problémái középtávon rontják a pozitív kilátásokat. Ennek fényében a bizottság szerint 2014-ben az unióban és a valutaövezetben rendre 0,5–0,2 százalékos foglalkoztatottság bővülésre lehet számítani. A gazdaságilag aktívák számának további növekedése azonban ezt a pozitív folyamatot fékezi, amennyiben az állástalanok arányát tekintjük. Az eurózónában így 0,1 százalékponttal, 12,1 százalékra csökkenhet a ráta, míg az EU-ban változatlanul 11,1 százalékon állhat.

1. ÁBRA: A MUNKANÉLKÜLISÉG A VISEGRÁDI ORSZÁGOKBAN ÉS AZ EURÓPAI UNIÓBAN
(SZÁZALÉK, SZEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: Eurostat

A visegrádi hármak munkaerőpiacának közös jellemzője, hogy 2013 második negyedévében tovább zsugorodott a ledolgozott munkaórák száma. Az aktívák száma a cseheknél és a lengyeleknél nőtt idén a második negyedévben. Szlovákiában a munkanélküliek inaktivitásba vonulása csökkentette a munkaerő kínálatát. Idén júniusban a cseh munkanélküliségi ráta 6,8 százalékra csökkent, míg Lengyelországban 0,1 százalékpontos zsugorodást regisztráltak, így 10,6 százalékos volt a mutató. Szlovákiában az előző hónapokhoz képest 0,1 százalékponttal nőtt a munkanélküliek aránya az aktívakon belül, így 14,5 százalékra nőtt a ráta.

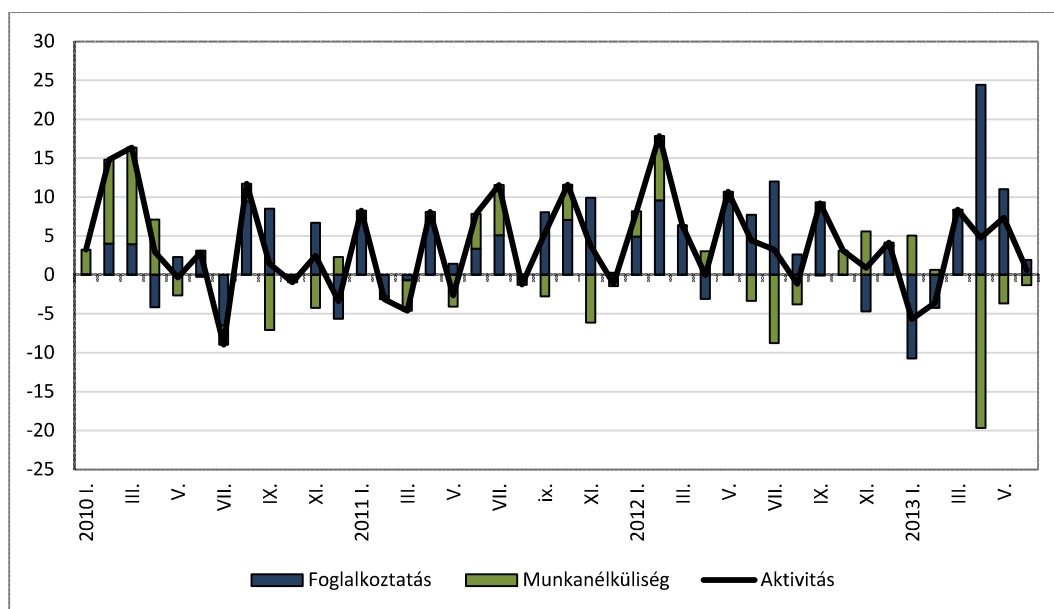
A legfrissebb prognózisok szerint a régiós munkaerőpiac idén folytatja gyengülését, de 2014-ben már fordulat várható, vagyis a foglalkoztatottság visszafogott ütemű növekedésére

és a munkanélküliségi ráták süllyedésére lehet számítani.⁴ Ez alól kivételt egyedül Lengyelország képez, ott még jövőre is romlanak a munkaerő-piaci kilátások.⁵

2. Magyar munkaerő-piaci folyamatok

A gazdasági aktivitás tovább nőtt 2013 júniusában a KSH adatai alapján,⁶ így a szezonálisan kiigazított aktivitási ráta már 57,4 százalékos volt, amely változatlan az előző hónaphoz képest, így maradt a historikus csúcson a mutató az év felénél. A munkakínálatra továbbra is az aktivitást ösztönző kormányzati intézkedések hatnak (nyugdíjkorhatár emelése, rokkantsági feltételek és munkanélküli ellátások szigorítása). Az aktivitás inkább a 40-44 éves korosztályon belül nőtt meg, valamint a férfiak munkaerő-piaci részvétele erősödött jobban júniusban.

2. ÁBRA: AZ AKTIVITÁS, FOGLALKOZTATÁS ÉS MUNKANÉLKÜLISÉG HAVI VÁLTOZÁSA (EZER FŐ, SEZONÁLISAN KIIGAZÍTOTT)

Forrás: KSH, Századvég-számítás

A foglalkoztatottak száma 2013 júniusában közel 2 ezer fővel bővült az előző hónaphoz képest. A szezonálisan kiigazított foglalkoztatási arány tovább nőtt, elérve 51,5 százalékos arányt, amely már a válság előtti szintet is meghaladta. A versenyszféra munkakereslete erősödött, amely egyes szolgáltató ágazatok foglalkoztatottságában mutatkozott meg. A költségvetési szférában a közfoglalkoztatási programok résztvevőinek a száma stagnálhatott júniusban.

⁴Cech National Bank [2013]: Inflation Report 2013 II.; Národná Banka Slovenska [2013]: Medium-term Forecast 2013 Q2

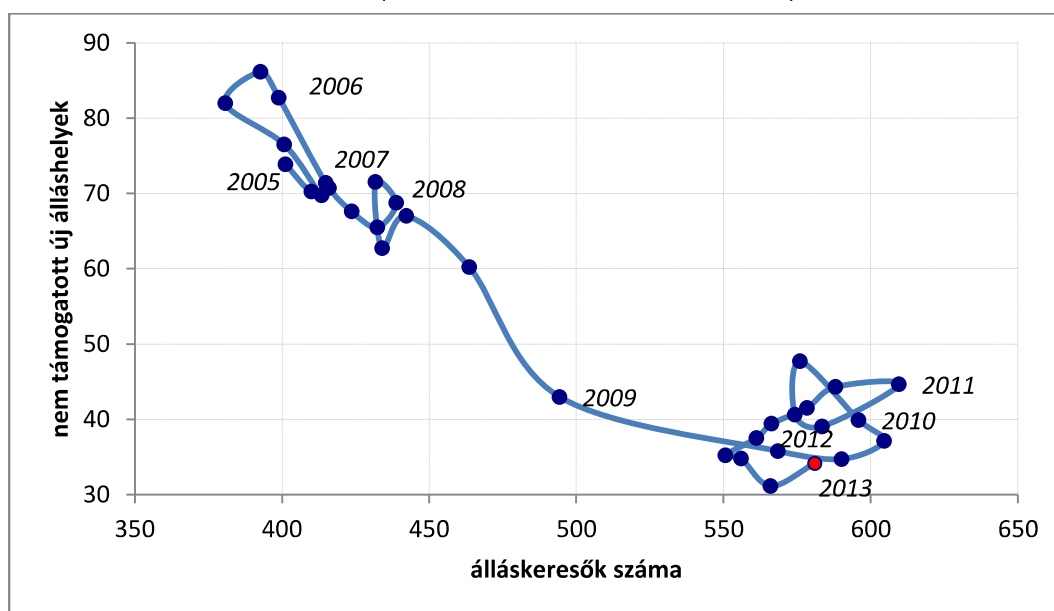
⁵National Bank of Poland [2013]: Inflation Report March 2013

⁶http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_qlf033.html - Az adatok 2013.08.12.-én lettek letöltve.

Az intézményi statisztikák alapján az alkalmazottak száma enyhén bővült 2013 májusában:⁷ az ingatlanügyek és az adminisztratív szolgáltatást nyújtó vállalatoknál nőtt, a feldolgozóiparban enyhén visszaesett a munkakereslet az egy évvel ezelőtti állapothoz képest. A legnagyobb csökkenést a bányászat, építőipar, kereskedelem és a szálláshely-szolgáltatás ágában regisztrálták. A mezőgazdaságban változatlan maradt a foglalkoztatottak száma a közfoglalkoztatás fellendülésének köszönhetően az erődgazdaságokban.

A munkanélküliség szezonálisan kiigazított rátája 10,4 százalékra csökkent 2013 júniusában, vagyis az állástalanok aránya több mint 3 év után újra 10,5 százalék alá süllyedt. Bár a KSH felméréséből származó munkanélküliek és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) által nyilvántartottak száma eltér egymástól, de az utóbbi hónapok adatai egy irányba mutatnak. Az NFSZ által regisztrált álláskeresők száma szintén csökkent az elmúlt hónapban.

3. ÁBRA: BEVERIDGE-GÖRBE
(EZER FŐ, SEZONÁLISAN KIIGAZÍTVA)

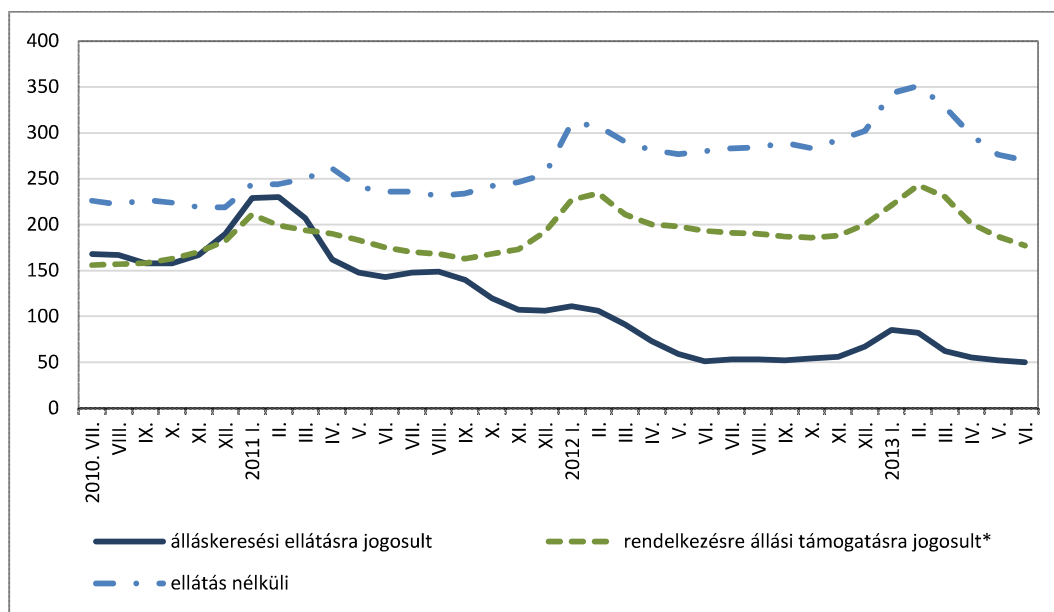

Forrás: Nemzeti Munkaügyi Hivatal

A KSH Munkaerő-felmérése alapján a tartós munkanélküliek aránya és az álláskeresési idő idén júniusban tovább emelkedett az előző hónapokhoz képest. Ez azonban csak a közfoglalkoztatás hullámzó részvételi számának a következménye, mivel év elején sokan elveszítik támogatott státuszukat és munkanélküliek lesznek, így csökkentve az említett mutatók értékét, amely a felfutás után újra emelkedett. Az NFSZ adatai szerint 2013 júniusában a 12 hónapja, vagy annál több ideje a nyilvántartásban szereplők száma egy év alatt 6,9 százalékkal emelkedett, így már a regisztráltak 33,1 százaléka tartós álláskereső. A strukturális problémák így összességben nem enyhültek a hazai munkaerőpiacon.

⁷http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_evkozi/e_gli001c.html - Az adatok 2013.08.12.-én lettek letöltve.

4. ÁBRA: A REGISZTRÁLT ÁLLÁSKERESŐK SZÁMA EGYES KATEGÓRIÁK SZERINT
(EZER FŐ)

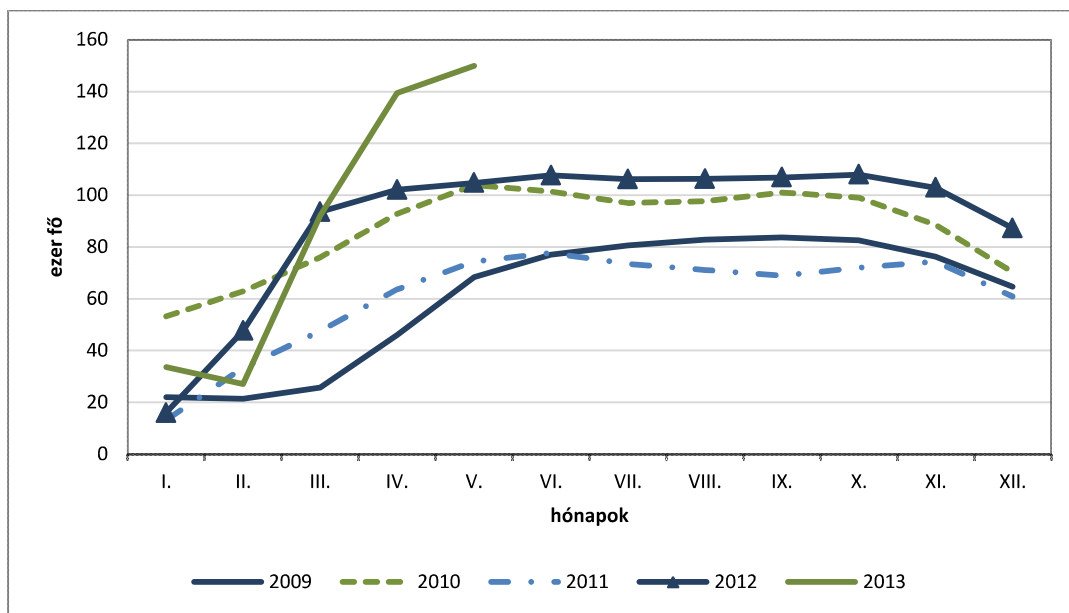
Forrás: NFSZ, *szociális ellátásban részesülők 2012-től

Az ellátórendszer átalakításának hatásait még korai lenne értelmezni, de az már jól látszik, hogy az ellátatlan álláskeresők aránya rendkívül magas, viszont az emelkedése megállt. 2013 júniusában az NFSZ adatai alapján 270 ezer fő ellátás nélküli álláskeresőnek bizonyult. Ez leginkább az álláskeresői segély folyósítási idejének csökkentése miatt következhetett be, ugyanis egy év alatt 5 ezer fővel zsugorodott a csoport létszáma.

A munkaerőpiac továbbra is laza, mivel a kiírt, új, nem támogatott álláshelyek száma nem változott érdemben, miközben az álláskeresők száma és aránya változatlanul magas. Részben ennek, részben az alacsonyabb inflációs környezetnek, illetve a mérsékelt minimálbér-emelésnek tudható be, hogy jelentősen lassult a béremelkedés üteme aggregált szinten, illetve a versenyszférában.

A költségvetési szektor foglalkoztatottsága 2013 ötödik hónapjában közfoglalkoztatás nélkül 1,2 százalékkal csökkent egy év alatt a Kormány költségcsökkentő intézkedései révén. Az év eleji kisebb volumenű közfoglalkoztatás után májusban újabb rekord számú támogatott álláshely volt a költségvetési intézményeknél. Az állástalanok számának jelentős hó/hó stagnálása arra enged következtetni, hogy júniusban már nem nőtt tovább a támogatott álláshelyek száma.

5. ÁBRA: A KÖZFOGLALKOZTATOTTAK LÉTSZÁMA A KÖLTSÉGVETÉSI SZERVEKNÉL (EZER FŐ)

Forrás: KSH

A nemzetgazdasági bruttó átlagkeresetek 3 százalékkal nőttek 2013 májusában az előző év azonos időszakához képest, miközben a **versenyszférában 3,8 százalékos** emelkedést regisztráltak.⁸ A bérdinamika alacsonyabb volt a piaci szolgáltatásoknál, mint a feldolgozóiparban. A piaci szolgáltatásoknál az ágazatban tapasztalt alacsony árnövekedéssel összhangban a cégek visszafogottan béreztek. A költségvetési intézmények béreire továbbra is a közfoglalkoztatás súlya hat, amely miatt átlagosan 1,6 százalékkal nőttek a szféra bruttó bérei. A támogatottak nélkül 3,7 százalékos volt a keresetek emelkedése. Az év ötödik hónapjában a családi adókedvezmények nélkül számított nettó átlagkeresetek 5,3 százalékkal bővültek a nemzetgazdaságban, amelyre továbbra is pozitívan hat a személyi jövedelemadó rendszerének átalakítása.

3. Nemzeti Foglalkoztatási Alap

A Nemzeti Foglalkoztatási Alap bevételei és kiadásai 2013. júniusában az előző évek átlagához képest kedvezően alakultak.

A bevételi oldali 329 milliárdos előirányzatnak 50,5 százaléka teljesült 2013 júniusáig, az év hatodik hónapjáig 166 milliárd forint folyt be az alap kasszájába. Az NGM szerint az idei évi szakképzési hozzájárulásból származó bevételek valószínűleg az előirányzatnak megfelelően alakulnak, szemben a tavalyi évvel. Ennek megítélése még nehézkes az ötödik hónap adatai

⁸ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/let/let21306.pdf> Letöltve: 2013.09.02.

alapján, azonban az már most is látszik, hogy a tavalyi év változásainak hatására egyenletesebb lesz a szakképzési hozzájárulásból a befolyt bevételek összege.⁹

A kiadási oldali tételek általában többet elárulnak a foglalkoztatáspolitikai eszközökről, mint a bevételi oldali számok. Az év hatodik hónapjában az eddigi évekhez képest másképp alakultak a passzív és aktív kiadások. Az előbbi esetében azért volt csak 39,7 százalékos teljesítés, mivel a tavalyi év decemberében már kifizették előre az álláskeresői támogatások egy részét a munkaügyi kirendeltségek. Erre azért volt lehetősége az intézménynek, mivel az alap 2012-es gazdálkodása révén jelentős többlettel tudott zárni, így nem terhelte az idei évi költségvetést olyan nagymértékben az év elején szokásos nagyobb álláskeresői szám. Emellett az ellátásban részesülők száma is folyamatosan mérséklődött, mivel egyre többen estek ki a jogosultak köréből.

1. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP BEVÉTELEI (MILLIÓ FORINT)

Bevételek	módosított előirányzat	VI.hó	teljesítés I-VI. hó	Teljesítés %-a
Járadékbevételek és hozzájárulások	174 947,9	15 393,6	90 586,2	51,8
- Egészségbizt. és munkaerőpiaci járadék NFA-t megill. hányada	120 133,3	10 241,0	61 274,4	51,0
- Szakképzési hozzájárulás	54 814,6	5 152,5	29 311,8	53,5
Költségvetési támogatás és hozzájárulás	111 542,7	9 985,0	50 185,0	45,0
- Költségvetési támogatás	20 000,0	2 285,0	6 285,0	31,4
- Munkahelyvédelmi akciótervvel összefüggő hozzájárulás	91 542,7	7 700,0	43 900,0	48,0
Egyéb bevételek	2 650,0	150,1	915,1	34,5
- Területi egyéb bevétel	850,0	37,3	203,1	23,9
- Központi egyéb bevétel	1 000,0	100,6	626,0	62,6
- Szakképzési és felnőttképzési egyéb bevétel	800,0	12,2	86,0	10,8
Bérgarancia támogatás törlesztése	1 000,0	21,9	549,3	54,9
TÁMOP intézkedések bevételei	39 000,0	6 150,1	23 485,3	60,2
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0,0	0,0	0,0	-
Be nem azonosított bevétel	0,0	-1 601,1	455,0	-
Költségvetés szerinti bevételek	329 140,6	30 099,6	166 175,9	50,5
Függő tételek	0,0	-400,1	-494,3	-
Összes bevétel	329 140,6	29 699,5	165 681,6	50,3

Forrás: Magyar Államkincstár

Az aktív támogatások előirányzatának csak 22,6 százalékát költötte el az állam, ami annak köszönhető, hogy az idei évben elsősorban uniós forrásokból próbálják finanszírozni a képzéseket. Az év első felében várhatóan kisebb lesz a felhasználása a rendelkezésre álló keretnek, és csak az év végén történhetnek meg a kifizetések.

⁹http://www.nav.gov.hu/data/cms276129/Tajekoztato_a_szakkepzesi_hozzajarulas_fizetesi_kotelezettseggel_osszefuggo_2013.pdf

A Start-munkaprogram 154 milliárdos keretéből már 76 milliárd forint került felhasználásra. Az év elején még kisebb volt a felhasználás, ami annak volt köszönhető, hogy a Belügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium közötti szokásos megállapodási szerződés január hónap végén jött csak létre. Így nem történtek jelentős kifizetések, azonban a közfoglalkoztatotti bérkifizetések rendben zajlottak. A munkaügyi kirendeltségek az áthúzódó programok finanszírozását meg tudták oldani. Ennek köszönhetően most májusban a programok felfutása folytatódott, amit jól jelzett az is, hogy közel 150 ezer támogatott álláshely volt a költségvetési intézményekben, amely az eddigi legnagyobb létszám a közfoglalkoztatás történetében hazánkban.

2. TÁBLÁZAT: A NEMZETI FOGLALKOZTATÁSI ALAP KIADÁSAI (MILLIÓ FORINT)

Kiadások	törvényi előirányzat	VI.hó	teljesítés I-VI. hó	Teljesítés %-a
Aktív támogatások	33 000,0	1 533,8	7 379,7	22,6
- Foglalkoztatási és képzési támogatások	27 000,0	1 178,9	5 446,6	20,4
- Járulékkezdvezmény megtérítés	6 000,0	354,9	1 933,2	32,2
Szakképzési és felnőttképzési támogatások	27 500,0	349,2	4 653,2	16,9
Passzív kiadások	59 361,9	4 387,9	26 867,6	45,3
- Álláskeresési ellátások	59 000,0	4 387,9	26 867,6	45,5
- Nyugdíjbiztosítási Alapnak átadás	361,9	0,0	0,0	0,0
Bérgarancia kifizetések	6 000,0	388,5	2 950,1	49,2
Működési célú kifizetések	300,0	202,0	502,0	83,7
Start- munkaprogram	153 779,8	12 003,4	76 082,0	49,5
Egyenlegtartási és kockázatkezelési keret	2 919,3	0,0	0,0	0,0
EU-s elő és társfinanszírozás	62 279,6	4 977,5	21 551,5	34,6
- TÁMOP 1.1 Munkaerőpiaci szolgáltatások és támogatások	35 000,0	3 300,4	13 121,9	37,5
- TÁMOP 1.2 Foglalkoztatást ösztönző normatív támogatások	11 000,0	1 677,1	8 429,6	76,6
- Foglalkoztathatóság és Alkalmazkodóképesség EU-s társfin.	16 279,6	0,0	0,0	0,0
Költségvetés szerinti kiadások	355 140,6	24 529,5	140 898,0	39,7
Összes kiadás	355 140,6	24 529,7	140 889,7	39,7
Összes bevétel	329 140,6	29 699,5	165 681,6	50,3
Egyenlegváltozás	-26 000,0	5 169,8	24 791,9	-

Forrás: Magyar Államkincstár

A tervezett kiadások 39,7 százalékát, azaz 140,9 milliárd forintot kifizettek az év első hat hónapjában. Az egyenleg így 24,8 milliárd forintos volt.

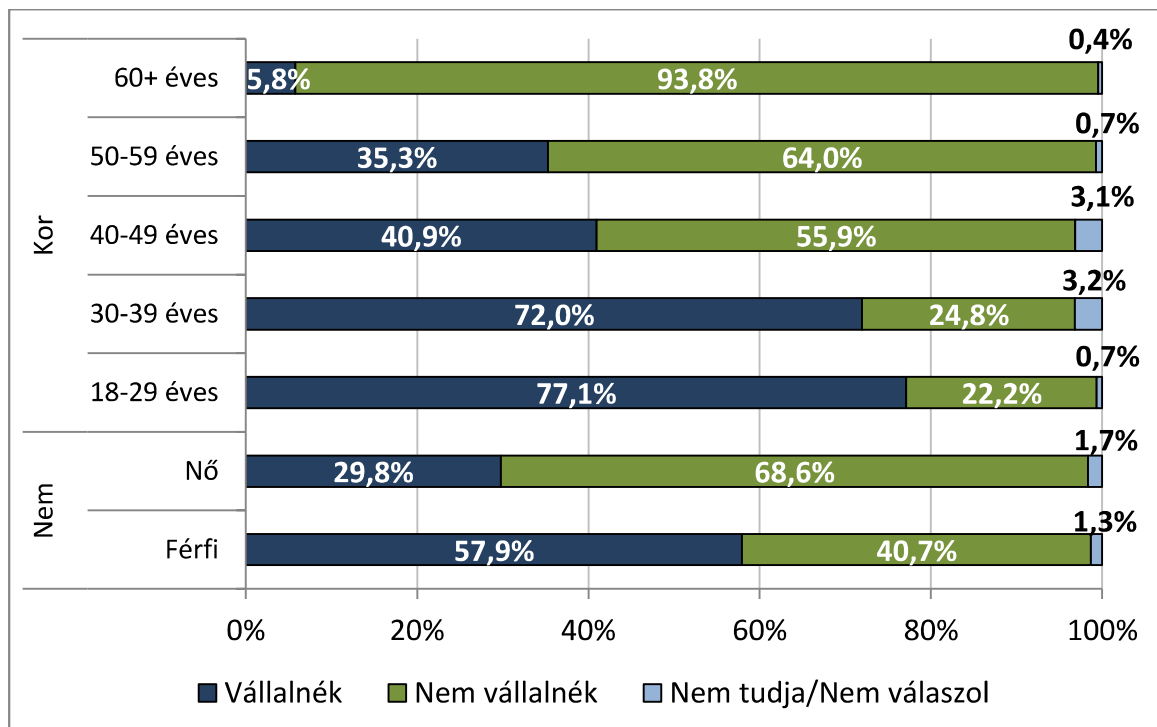
III. Elemzések

1. Közvéleménykutatás a külföldi munkavállalásról

A mostani közvélemény-kutatásunk a külföldi munkavállalás témakörét járta körbe. Rákérdeztünk, hogy a megkérdezett vagy közeli hozzátartozója dolgozott-e külföldön az elmúlt időszakban, illetve hogy vállalnának-e külföldön munkát, valamint a munkavállalás esetén milyen tényezőket vesznek figyelembe. A téma igen felkapott lett az utóbbi időben a sajtóban.¹⁰

A válaszadók igen nagy arányban, 71,9 százalék mondta, hogy még nem vállalt külföldön munkát, 24,9 százalék válaszolta, hogy egy közeli hozzátartozója, 3 százalék mondta, hogy ő maga dolgozott nem rezidensként és 0,2 százalék nem tudja vagy nem válaszolt. Legnagyobb arányban a 30-39 év közöttiek mondták, hogy vállaltak munkát külföldön az elmúlt egy évben (8,9 százalék), az 50-59 év közöttiek 2,9 százaléka, a 18-29 év közöttiek 2,6 százaléka dolgozott nem rezidensként. A 40-49 év közöttiek 0,8 százalékban és a 60 év felettiek 0,9 százalékban válaszoltak igennel. Közeli hozzátartozók külföldi munkavállalásánál viszont az 50-59 év közöttiek válaszolták legnagyobb arányba, hogy van ilyen rokonuk, nekik a 32,9 százalékuk, majd a 18-29 év közöttiek, nekik 31,4 százalékuk.

6. ÁBRA: ÖN VÁLLALNA KÜLFÖLDÖN MUNKÁT 3 HÓNAPNÁL HOSSZABB IDŐRE? (%)

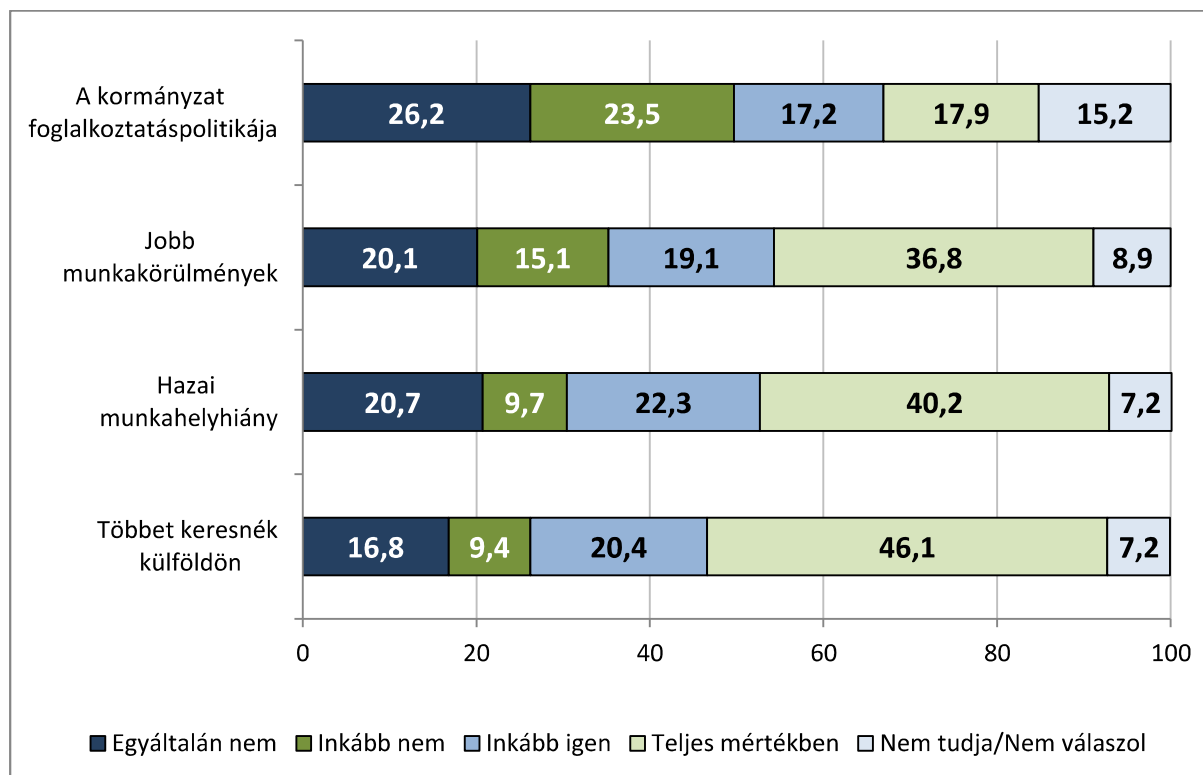
Forrás: Századvég

¹⁰ http://www.gki.hu/sites/default/files/users/Petz%20Raymund/kulfoldi_mv_20130709.pdf

Az esetleges munkavállalás kérdésre majdnem kétszer annyi férfi mondta, hogy vállalna, három hónapnál hosszabb időre külföldön munkát, ez 57,9 százalék, míg a nőknek csupán a 29,8 százaléka.

Korcsoport szerinti megoszlásban a 18-29 év közöttiek mondták legnagyobb arányba, 77,1 százalék, de alig kevesebb 72 százalék mondta ugyanezt a 30-39 év közöttieknél. A 40-49 év közöttieknek a többsége nem vállalna 3 hónapnál hosszabb időre munkát külföldön, és a korcsoportok emelkedésével emelkedett ez az arány.

7. ÁBRA: MENNYIRE BEFOLYÁSOLJÁK ÖNT KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS ESETÉN AZ ALÁBBIK? (%)

Forrás: Századvég

A külföldi munkavállalással kapcsolatban a leginkább befolyásoló tényező a többletkereset. Ezt a válaszadók összesen 66,5 százalékban mondták, hogy teljes mértékben vagy inkább befolyásolja őket. A hazai munkahelyhiányt a megkérdezettek 62,5 százalék tartja úgy, hogy hatást gyakorol rájuk, míg válaszadók 55,9 százaléka mondta, hogy a jobb körülmények miatt választanák külföldet. A kormány gazdaságpolitikáját illetően viszont megoszlanak a válaszok. A megkérdezettek 26,2 százaléka gondolja úgy, hogy egyáltalán nem befolyásolja külföldi munkavállalás esetén, 23,5 százalék mondta, hogy inkább nem, 17,9 százalék, hogy teljes mértékben 17,2 százalék, hogy inkább igen és 15,2 százalék nem tudja vagy nem válaszolt.

2. Aktív programok Magyarországon¹¹

A hazai aktív programokat 2007–2011 között tekintjük át a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat éves jelentési alapján.¹² Ebben az időszakban a következő eszközöket vesszük górcső alá:

- munkaerő-piaci képzés;
- bér-jellegű támogatás;
- vállalkozóvá válás támogatása;
- munkahelymegőrző támogatás;
- munkahelyteremtő beruházás;
- közfoglalkoztatási támogatások.

2.1. Munkaerő-piaci képzés

„A képzési programok a magyar definíció szerint közé tartoznak az általános képzések, a szakképzések és a munkahelyi képzések. Míg az első kettő a normál iskolarendszerű oktatáshoz hasonlóan osztályteremben történik tanár vagy kurzusvezető segítségével, addig az utóbbi valódi munkahelyen, a munkafolyamatot a lehető legközelebbről bemutatva folyik. Az általános képzések esetén a program nem közvetlen szakmára készít fel, hanem olyan általános készségek elsajátítását tűzi ki célul, melyek a munkaerőpiacon hasznosak lehetnek (számítástechnika, nyelvismeret, stb.). A szakképzések esetén a program célja magától értetődően az, hogy a célcsoportot konkrét szakmai tudással lássa el.”¹³

A munkaerő-piaci képzésekben a résztvevők száma a vizsgált időszakban volatilis volt. Ez leginkább a **„Lépj előre egyet”** programnak tulajdonítható, amely nélkül kevésbé változott az évek során a támogatottak száma. Általánosságban elmondható, hogy az elmaradottabb térségekben vettek részt többen a képzési programokban.

A nemek szerinti összetétel nem változott jelentősen az évek folyamán, közel 50-50 százalékos volt az arány, bár érdemes kiemelni, hogy egyes, gazdaságilag kevésbé fejlett megyében jóval magasabb volt a férfiak aránya, mint a nőké. Az életkor vizsgálata alapján a fiatalabbak felül vannak reprezentálva a képzési programokon belül. 2008–2011 között az arányuk 27–35 százalék körül mozgott, miközben a regisztrált munkanélkülieken belül ennél jóval alacsonyabb arányban vannak jelen. **Ez arra utal, hogy az életen át tartó tanulási folyamat kevésbé támogatott a programokon belül.** A vizsgált időszakban a képzésben résztvevők legnagyobb hányada középfokú végzettséggel rendelkezett (38–41 százalék

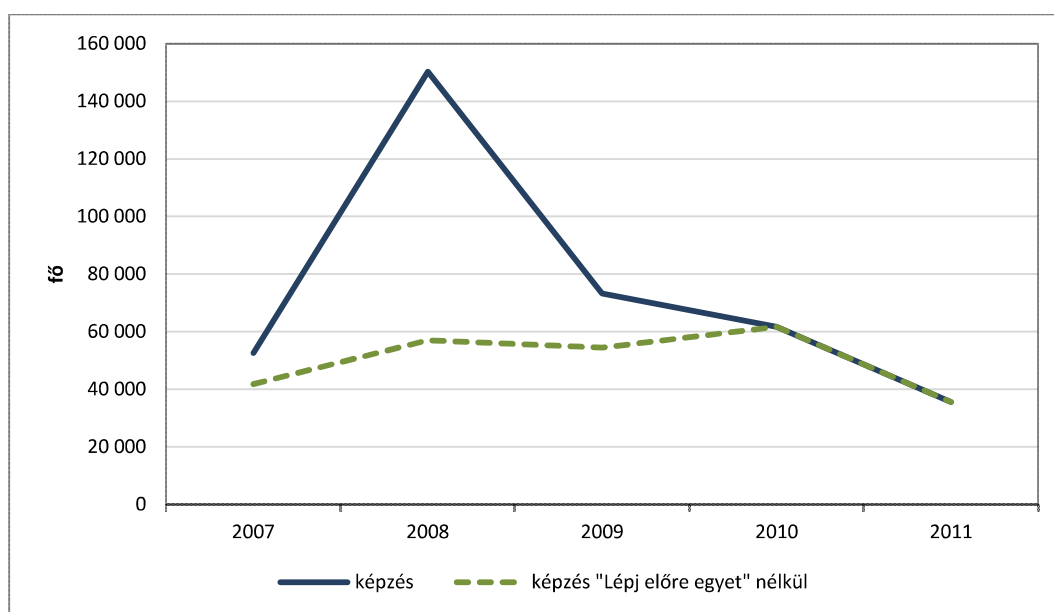
¹¹ Századvég Gazdaságkutató Zrt. [2013]: A foglalkoztatáspolitikai eszközök elemzése, azok költségességének és hatékonyságának a vizsgálatára fókuszálva. Eseti Tanulmány, 2013. június

¹² http://nfsz.munka.hu/engine.aspx?page=full_AFSZ_A_foglalkoztataspolitikai_eszkozok_mukod letöltve: 2013.09.12.

¹³ Hudomiet Péter – Kézdi Gábor [2008]: Az aktív munkaerő-piaci programok nemzetközi tapasztalatai. Kormányzás, Közpénzügyek, Szabályozás, 3. évf. 1. sz.

között változott az arányuk). Ezen kívül legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők aránya 24–31 százalék körül mozgott, miközben a szakmunkásoké 22–25 százalék között volt. Ez érthető, mivel a képzési programokon belül általában az ő kvalitásuknak megfelelő tanfolyamokat indítottak, amelyek nagy része OKJ szintű képesítést adott. Általában szociális gondozókat, élelmiszer- és vegyi áru eladókat, szakácsokat és hegesztőket képeztek. **A programok átlagos hossza 4–6 hónap között mozgott, amely megfelel a nemzetközi átlagnak. Azonban ki kell emelnünk, hogy az új OKJ-s képzések ennél jóval hosszabbak és költségesebbek lesznek, amely komoly dilemma elé állíthatja a képző intézeteket.**

8. ÁBRA: KÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA

Forrás: NFSZ

A programokat sikeresen befejezők közül a munkába állók aránya folyamatosan nőtt 2007–2010 között. A 2007-es 39,6 százalékos elhelyezkedési arány 2010-re 49,5 százalékra nőtt, amely a nyers statisztikák alapján jelentős javulást mutat. Azonban ki kell emelni, hogy a többi programhoz képest itt a legalacsonyabb a vizsgált mutató értéke, miközben az egyik legdrágább programtípus.

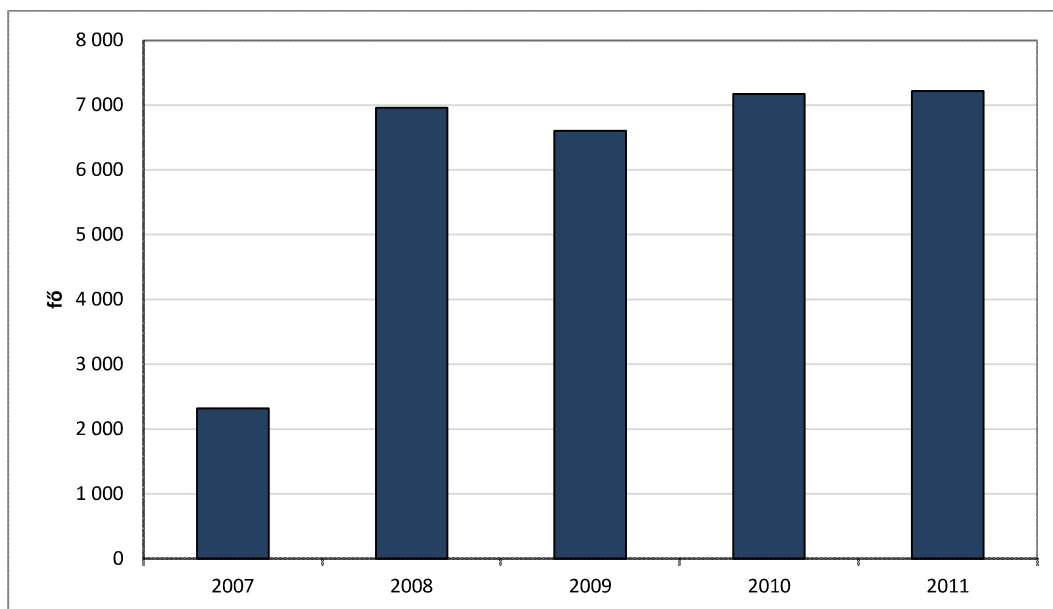
A hazai képzések átlagos időtartalma a nemzetközi hatásvizsgálatok eredményi alapján optimálisak voltak. A hatásvizsgálatok nélkül azonban nem egyértelmű, hogy mekkora a lock-in hatás mértéke, de az nyilvánvaló, hogy a sikeresen befejező résztvevők elhelyezkedési aránya messze elmarad a többi programhoz képest. A férfiak és a nők között nincs egyértelmű különbség a monitoring jelentések alapján.

2.2. Vállalkozóvá válási támogatás

A vállalkozóvá válási támogatásokban azok vehetnek részt, akik legalább három hónapja álláskeresőként vannak nyilvántartva vagy önmaga foglalkoztatását egyéni vállalkozás

keretében vagy társas vállalkozás személyesen közreműködő tagjaként oldja meg. A program keretein belül különböző szolgáltatásokat lefedő, idegenforgalmi, mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari jellegű vállalkozások indulnak, amelyeknek nagy része egyéni jellegű formában működik.

9. ÁBRA: VÁLLALKOZÓVÁ VÁLÁSI TÁMOGATÁSBAN RÉSZESÜLŐK LÉTSZÁMA

Forrás: NFSZ

2008–2011 között lényegében nem változott jelentősen a támogatottak száma, 7 ezer fő körül mozgott. A legtöbb vállalkozást Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és Budapesten indították. A támogatások legnagyobb hányada legfeljebb hat hónapos, minimálbérrel megegyező összegű volt. **A feltételeknek azonban viszonylag kevesen felelnek meg, ugyanis nem minden esetben biztosított az önerő és a tehermentes ingatlan.**

A programokban résztvevők legnagyobb hányada 2007–2010 között a 25–54 éves korosztályból került ki (átlagosan 86 százalék). A nemek között lényegében nem volt különbség. **A résztvevők közül a programokat sikeresen befejezők aránya viszonylag jónak mondható, ami a szigorú feltételekkel magyarázható. Az viszont fontos, hogy a vállalkozások nagy része egyéni jellegű, alkalmazottal csak nagyon kevesen rendelkeznek, és egy jelentős része a támogatottaknak csak azért indított vállalkozást, mivel nem volt munkalehetőség a régióban.**

Az európai átlaghoz képest kisebb a súlya a vállalkozó válási támogatásoknak az aktív eszközökön belül. Az viszont valószínűsíthető, hogy a hatásosabb programok közé tartoznak, amely alátámasztja a nemzetközi kutatások eredményeit.

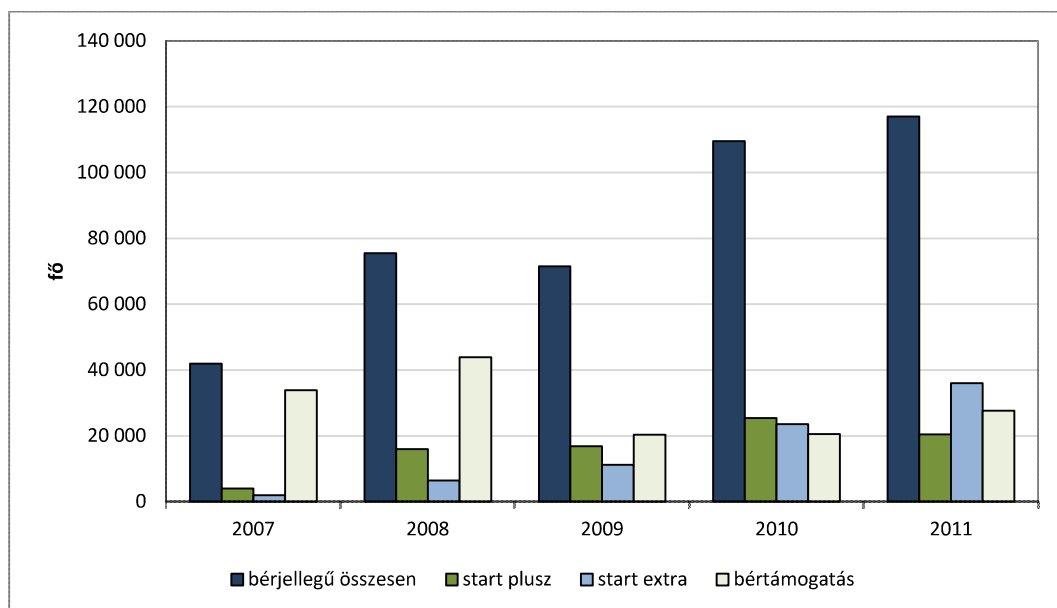
2.3. Bérjellegű támogatás

A bérjellegű támogatások közé a következő programtípusok tartoznak:

- bértámogatás;
- bérköltség támogatás;
- távmunka;
- pályakezdők munka tapasztalat szerzési támogatása;
- részmunkaidős foglalkoztatás támogatása;
- válság következtében elbocsátottak bértámogatása.

A programokban résztvevők száma változatos volt az évek során. A támogatásokban résztvevők volumene folyamatosan növekedett a start plusz és start extra programoknak köszönhetően. A klasszikus bértámogatásban részesülők száma 2008-ban volt a maximumon, amely 2011-re 28 ezer főre csökkent. Emellett a bérköltség támogatások is rendkívül elterjedtek, amely más programtípushoz kapcsolódik. Azonban a távmunka és a részmunkaidős foglalkoztatás támogatása viszonylag ritka a hazai gyakorlatban. Ezen kívül a start plusz és extra programok voltak elterjedtebbek a járulékkedvezmények következtében (ennek igénylése már megszűnt 2013-ban).

10. ÁBRA: BÉRJELLEGŰ TÁMOGATÁSBAN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA

Forrás: NFSZ

A bérköltség és bértámogatási programokat befejezők elhelyezkedési aránya talán az egyik legnagyobb az összes program közül: 2009-ben még átlagban 77 százalékos volt, majd 2010-ben már 89 százalékos az elhelyezkedettek aránya. Ennél a támogatási formánál felmerül a holt súly-hatás, de az interjúban résztvevő munkaügyi központ szerint ez az utóbbi időben

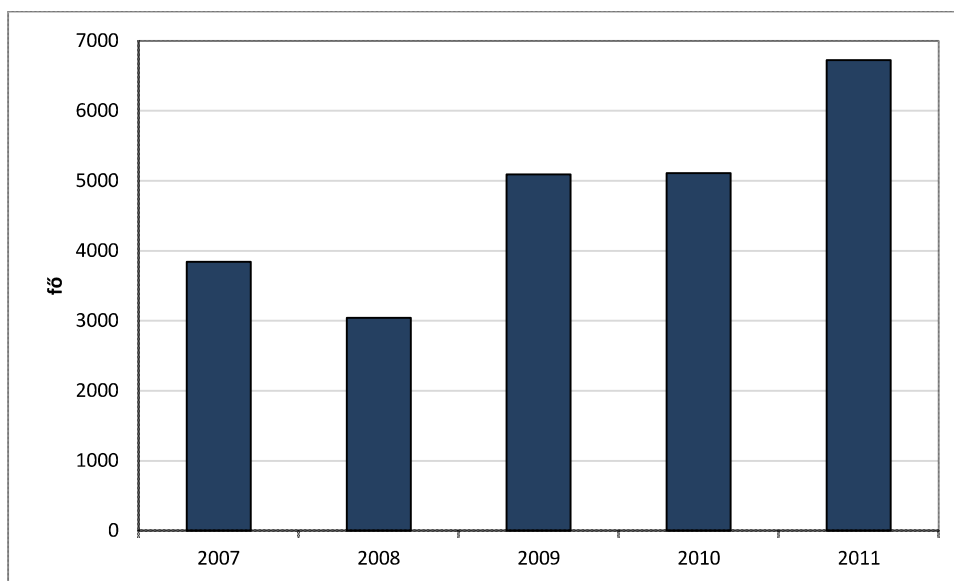
jelentősen csökkenhetett, míg Frey szerint 2001–2005 között 20–25 százaléka a munkáltatóknak egyébként is bővítette volna a vállalkozás létszámát.¹⁴

A bértámogatási programok 2010-ben már a legjobb elhelyezkedési mutatókkal rendelkeztek. A nemzetközi tapasztalatokkal összhangban eredményesebbek, mint a képzési programok, viszont a drágább eszközök közé tartoznak. A nemek között viszont nincs különbség, ha az elhelyezkedési esélyeket vizsgáljuk.

2.4. Munkahely-megőrző támogatások

A munkahelymegőrző támogatás célja annak elkerülése, hogy a munkáltató gazdasági helyzetére tekintettel létszámleépítést hajtson végre, vagyis rendes felmondással elbocsássa munkavállalóit. A támogatás akár akkor is adható, ha a munkaadó csak egyetlen munkavállaló munkaviszonyát kívánja a működésével összefüggő okból, rendes felmondással megszüntetni. Ez a támogatási forma hatékony eszköze a munkaerő-piaci válsághelyzetek kezelésének is, ha a munkáltató olyan mértékű csoportos létszámleépítést tervez, amely az adott kistérség vonatkozásában jelentősnek ítéltető.

11. ÁBRA: MUNKAHELY-MEGŐRZŐ TÁMOGATÁSOKBAN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA

Forrás: NFSZ

A munkahely-megőrző támogatásokban résztvevők lényegében folyamatosan nőtt az évek során, amely egyértelműen a válság negatív hatásainak a következménye. A vállalatoknak egyre nagyobb szüksége volt pénzügyi segítségre annak érdekében, hogy megmentse munkavállalóik állásait. Azonban a vállalatok likviditási gondjait nehéz felmérni, és lehetőség van a visszaélésekre is (Frey [2007]). Nehéz megállapítani, hogy a vállalatnak csak

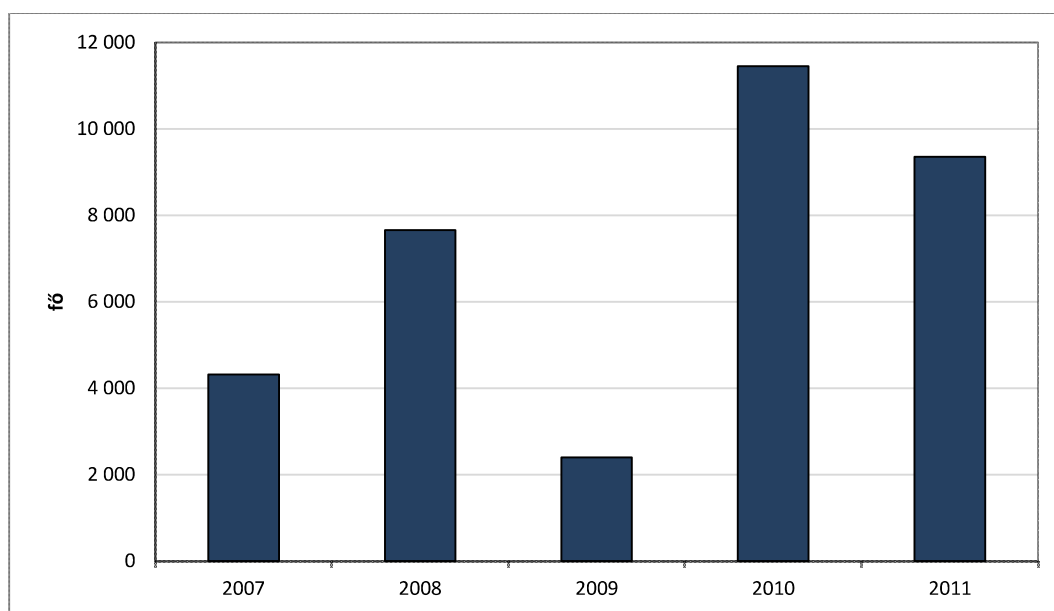
¹⁴ Frey Mária [2007]: Aktív munkaerő-piaci eszközök működésének értékelése 2001–2006 és változásai 2007-ben. In: Fazekas Károly –Cseres Gergely Zsombor – Scharle Ágota (szerk.): Munkaerő-piaci Tükör, 2007. Budapest, MTA KTI-OFA

átmeneti problémái vannak, és ha nem kapnának támogatást, akkor megválnánk-e a munkavállalóiktól. Előfordulhat olyan eset, hogy az alkalmazottat egyébként is megtartotta volna a vállalkozó, vagy később a támogatás ellenére is csődbe ment a cég.

2.5. Munkahely-teremtő beruházás

Az aktív eszköz az új munkahelyek teremtéséhez járul hozzá, vagy a már meglévők megtartásához. A támogatások valamilyen beruházáshoz köthetők, amellyel növelhető az alkalmazottak létszáma. A támogatott vállalkozásokat foglalkoztatási, illetve tovább működtetési kötelezettség terheli.

12. ÁBRA: MUNKAHELY-TEREMTŐ BERUHÁZÁSOKBAN RÉSZTVEVŐK LÉTSZÁMA

Forrás: NFSZ

A munkahely teremtő beruházásokban résztvevők száma viszonylag volatilisen alakult 2007–2011 között. Az utolsó megfigyelt évben több mint 9 ezer új álláshelyet hoztak létre ezen támogatási formával.

2.6. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás rendszerét a Kormány az elmúlt évek tapasztalatai alapján évről évre megújította. A 2011-es rendszer alapját a 2010-es, az „Út a munkához” program adta. 2011. január 1-jét követően megszűnt az önkormányzatok által szervezett közcélú munka, a közhasznú munkavégzés támogatása, és megváltozott az országos közmunkaprogramok addigi rendszere is. A közfoglalkoztatás megvalósítására négy különböző típusú támogatási formát vezettek be:

- rövid időtartamú közfoglalkoztatás (2–4 hónap);

- hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás (2–12 hónap);
- vállalkozás részére bérpótló juttatásban részesülő személy foglalkoztatásához nyújtható támogatás (legfeljebb 8 hónap);

országos közfoglalkoztatási programok támogatása.

A 2011. évi közfoglalkoztatás célja az volt, hogy minél több embert vonjanak be. Ennek megfelelően a 2010-es létszámhoz képest tavaly előtt többen, összesen 266 ezren voltak érintettek. A mennyiségi növekedés mellett azonban több probléma is a felszínre került. Mivel átlagosan viszonylag rövid ideig (2–4 hónapig) biztosított foglalkoztatást a résztvevőknek, így **nem nyújtott biztos jövedelemforrást a számukra.** Emellett többségben voltak azok, akik csak részmunkaidőben dolgoztak a közfoglalkoztatás keretén belül. Ez szintén bizonytalanná tette számukra a megélhetést, mivel az így is alacsony teljes munkaidős bér helyett kevesebbet kaptak kézhez. **A részmunkaidős közfoglalkoztatás akkor lehetett volna előnyös, ha mellette folyamatos mentori támogatást vagy képzést kaptak volna a résztvevők.**

A 2012. évi közfoglalkoztatást illetően is jelentős átalakítások történtek. Megszűntek a rövid időtartamú programok, és sokkal hangsúlyosabbak lettek az országos közfoglalkoztatási és mintaprogramok. Jelentősen nőtt a Startmunka-program finanszírozása is. A rövid időtartamú (napi 4 órás munkaidejű) közfoglalkoztatás a közfoglalkoztatók és közfoglalkoztatottak visszajelzései alapján nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, ezért 2012. évben a hangsúly a hosszabb időtartamú (napi 6-8 órás munkaidejű) közfoglalkoztatásra helyeződött.

3. TÁBLÁZAT: KÖZFoglalkoztatásba bevont álláskeresők létszáma a napi munkaidő szerint 2011. I. félévében és 2012. I. félévében

	Közfoglalkoztatásba belépők száma				Közfoglalkoztatás átlagos időtartama (fő/hó)	Munkaórák száma
	Napi 4 óra	Napi 6 óra	Napi 8 óra	Összesen		
2011. I. félév	105 413	7 879	41 507	154 799	2	1 682 062
2012. I. félév	1 938	42 158	134 910	179 006	4	4 823 928

Forrás: Belügyminisztérium

A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskeresők munkája új értéket teremtsen. A közfoglalkoztatás átalakításával a tevékenységek kibővültek az önkormányzatok és egyéb szervezetek által árbevételt hozó termelő vagy szolgáltató jellegű munkalehetőségekkel. Ennek érdekében több közfoglalkoztatott dolgozott az erdészetekben és a vízi társulatokban, az előző évhez viszonyítva két és félszer annyian. Emellett a magán erdőgazdálkodók által foglalkoztatott támogatott álláshelyek száma is 120 százalékkal nőtt egy év alatt.

Az is fontos célja lett a közfoglalkoztatásnak, hogy aktivizálja a programokban résztvevőket, és visszavezesse őket a nyílt munkaerőpiacra. A 2011. évi adatokhoz viszonyítva jelentős javulás tapasztalható a közfoglalkoztatást követően elhelyezkedett személyek létszámát tekintve. **A foglalkoztatottság aránya 4,7 százalékról 12,5 százalékra emelkedett.** Ez az arány még mindig a kívánatos érték alatt van, aminek az oka a visszafogott munkaerő-piaci kereslet, valamint az, hogy a közfoglalkoztatottakra jellemző alacsony végzettség következtében kisebb az esély az elhelyezkedésre.

4. TÁBLÁZAT: A KÖZFoglalkoztatásból kilépők közül az elhelyezkedettek létszáma

	Közfoglalkoztatást befejezők létszáma	Közfoglalkoztatást követően elhelyezkedettek létszáma
2011. I. félév	74 058	3 502
2012. I. félév	62 872	7 884

Forrás: Belügyminisztérium

A regionális munkaerő-piaci különbségek kezelésének egyik eszköze a hátrányos helyzetű térségekben indított kistérségi startmunka mintaprogram. A támogatott álláshelyek nagy része a legelmaradottabb térségekben volt. Megyei szinten ki kell emelni Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Baranya megyét. A közfoglalkoztatottak 43 százaléka ezekben a megyékben volt regisztrálva. A startmunka mintaprogramok indításánál az említett megyék kistérségeiben a támogatás egyik feltétele az volt, hogy a tevékenység igazodjon a helyi igényekhez.

A közfoglalkoztatási programok hasonlóan működnek hazánkban, mint külföldön, viszont a fejlettebb országokhoz képest jóval nagyobb volumenűek. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően alacsony bért biztosít, rövidtávra szól és elsősorban az építőipar, az agrárium és a közösségi szolgáltatások területén biztosít álláslehetőséget. Az eredményességi mutatók jóval elmaradnak a többi eszközhöz képest, amely megfelel a külföldi kutatások eredményeinek. Azonban hazánkban nem ítéli el a lakosság a közfoglalkoztatást, amelyet közvéleménykutatásunk eredményei is alátámasztanak.